

התערוכה שתגדיר לכם את הרקפת

יום שני 18 באפריל 2016 00:00 מאת: מנחה נופה, "עכבר העיר"

אם אתם גם מאוהבי החבצלת והכלנית - זה בשבילכם. תערוכה חדשה בבאר שבע תוליך אתכם למסע הסוקר את מגדירי החי והצומח בתרבות הישראלית החל מקום המדינה ועד ימינו

(עבודה של ציבי גבע)

זוכרים את הימים בהם הסתובבנו עם מגדירי פרחים? יצאנו לטיול וידענו שאחרי בקבוק המים והכובע, אסור לנו לשכוח את מגדיר הצמחים. אז היום הזמנים כמובן השתנו מעט, אנחנו בעיקר הולכים עם הטלפון הנייד, וכל פעם מתעקשים לקרוא לכל פרח 'מצוי'. תערוכה חדשה בבאר שבע מתעסקת בנושא האבוד, ומגלה שבאמנות הישראלית לא שכחו את המגדירים והעומדים מאחוריהם. "כמי שעוקב אחר מה שקורה בשדה האמנות הישראלית מאז שנות ה-70 ועד היום, גיליתי לפני שלוש שנים תופעה מתגלגלת: אמנים צעירים שונים שמתייחסים ומתכתבים בעבודותיהם עם מגדירי צמחים ומגדירי בעלי חיים הן מראשיתה של המדינה והן עם מגדירים ישנים מאירופה של המאות הקודמות" מספר פרופ' חיים מאור, האוצר הראשי של התערוכה.

"נראה לי מעניין לבחון את הסיבה לתופעה זו ואת ההבדלים בהתייחסותם העכשווית לדימויים של הטבע. ריכזתי רשימת אמנים רלוונטיים שנראו לי ייחודיים בגישתם למגדירים ועם המידע הזה הגעתי בתחילת שנת הלימודים הנוכחית אל כיתת האוצרות שאני מנחה במחלקה לאמנויות באוניברסיטת בן-גוריון בנגב. כיתת האוצרות אוצרת יחד אתי - מידי שנה - תערוכה קבוצתית בנושא כלשהו, בנוסף למטלות אישיות שיש לכל סטודנטים".

ציון דרך חברתי וערכי. "המגדירים" (צילום: עדי פז)

אז ועכשיו

עם השינויים הטכנולוגיים שקרו במהלך השנים, בתערוכה נבחן הקשר עם יש שוני גם בייצוג האמנותי. "מבחינה מדעית אין שינוי באופן שנהוג להגדיר צמחים או בעלי חיים. השינוי הוא במעבר ממדיום הציור והרישום לצילום, מצגות וידיאו ואפליקציות בסמרטפונים שמסייעים להגדיר את הצמחים והחיות אונליין. שינוי נוסף קשור לעובדה שהמגדירים של העבר היו טעונים באידיאולוגיה ציונית - פרחי ארצנו, ציפורי ארצנו וכו' והיה להם תפקיד של הנחלת המרכיבים בנוף הישראלי הן לתושבי הארץ הותיקים והן לעולים חדשים.

בנוסף זה היה קשור לתופעת שמירת הטבע (לא לקטוף פרחים מוגנים) והיכרות עם הטבע (מסע מים אל ים, מסעות למדבר יהודה וכו'). התופעה הזו לוותה בכרזות, קלפי משחק וכדומה. לצורך ציור המגדירים גוייסו אמניות ואמנים כמו רות קופל, ברכה אביגד, וולטר פרגסון ושמואל חרובי. בתערוכה אנחנו מציגים עבודות שלהם מוצבות לצד האמנים העכשוויים ונקראות ל"צירות אמנות" ולא רק כמידע בוטני או זואולוגי."

ומה הטריגר שלך לתערוכה?

"הטריגר שלי הוא סיפורה של גיטה לב שהייתה הרבה יותר ממורה לטבע או לחקלאות, והייתה אולי המורה המוצלחת ביותר בתחום. כאמור, היא הייתה הרבה יותר ממורה, היא הייתה שליחה, מלאך שנשלח ממעל בכדי להטביע בנו חותם עמוק שסמליו הם אהבת האדמה, ניכוש עשבים והפרחת השממה המתפשטת בפאתי העיר הצעירה חולון. אני זוכר אפיזודה שנצרבה במוחי: היינו בכיתה ה' או ו', בשיעור חקלאות. הלימודים התיאורטיים, אל מול רישומי גיר על הלוח וכרזות צבעוניות של "פרחי ארצנו", "פירות ארצנו" וכדומה, נסתיימו בסדרת שיעורים מעשיים. כמו שאר בני כיתתי, רכנתי בשביל בין ערוגות מאורכות ובהן שתילי מלפפונים, עגבניות, חסה, כרוב וצנוניות. המשימה שניתנה לנו הייתה לנכש את העשבים השוטים אשר חונקים את הנבטים העדינים של הירקות. מפאת החום או השעמום, ביצעתי את מלאכתי באופן רשלני-מה. לפתע חשתי מאחורי גבי בידה של גיטה לב אוחזת בידי ומאיצה בי להתרומם.

גיטה לב הייתה אישה גוצה ונמוכה, בעלת עיניים כחולות-ירוקות נוקבות ושיער אפור חלק, שהיה אסוף לאחור במין כדור שטוח. בשעה שעמדתי מולה, עיניה היו בגובה עיניי הממושקפות. היא נעצה בי מבט שהכיל בתוכו תערובת מוזרה של חמלה, נחישות, בוז ואמונה יוקדת. "חיימקה", אמרה לי בלחשיה ארסית, כממתיקה סוד, "אל תקל ראש במעשה החשוב שאנו עושים כאן! אולי אינך מבין ... מלחמתנו איננה נגד צמחי סרק תמימים! אנו לוחמים ביבולית, האויב הערמומי, העיקש והמסוכן ביותר של הציונות!!!".

כמה מהעבודות שיוצגו בתערוכה

"עבודה של אסתר כהן שרושמת בעטים כדוריים על נייר או מפות גיאוגרפיות ישנות את פרחי ארצנו. הרישומים מתכתבים עם מסורת הרקמה המזרחית".

"אליעזר זוננשיין עבר לגור ממרכז הארץ לגליל העליון, כחלק מרצונו להשתלב בסביבה הוא צייר לעצמו מגדיר צמחים ובעלי חיים אישי שכולל גם שמות במספר שפות וסיפורים רלוונטיים למוצג. בתערוכה יוצגו 49 לוחות מן הפרויקט".

"האמנית נעה רז מלמד בנתה מיצב שמתכתב עם מוצגי החי והצומח בינות הטבע בכיתות בבתי הספר. מוצג אחד במיצב משחזר ויטרינה של הזוג אהרוני מראשוני הבוטניקאים בארץ".

"ציבי גבע מציג מיצב ציורים בשם ציפורים, פרחים וקוצים. המיצב כולל עבודות המתכתבות עם מגדירי הציפורים והפרחים של פרגסון קופל וגם עם גרפיטי האופייני למחנות הפליטים הפלסטיניים ולקירות ברחובות דרום תל אביב."

"ולטר פרגסון הוא מגדולי הציירים של החי בארץ. הוא נפטר לפני כחודש והותיר יבול של ציורי שמן ואקוורלים. קיבלנו מבנו, דוד, את העבודות הייחודיות שהיו בביתו של האמן והן נחשפות לראשונה לקהל הרחב שהכיר חלק מהן כאיור במגדירים שפרסם. האקוורל המדהים הזה של הבולבולים הוא אחד מן הציורים המדהימים שלו בתערוכה."

התערוכה "המגדירים" תוצג עד ה-9 ביוני בגלריית טרומפלדור, באר שבע.